

# Inleiding

## Achter het witte konijn aan

Alice speelt in de tuin als er opeens een wit konijn voorbij huppelt dat voor zich uit aan het mompelen is. Ze rent achter hem aan, valt in het konijnenhol en belandt in Wonderland. Alice maakt een reis van de werkelijkheid naar een fantasiewereld en terug. Lewis Carroll was behalve de schrijver van *Alice in Wonderland* ook een logicus en filosoof. Als je het boek voor de tweede keer leest, ontvouwt Wonderland zich als een plek vol filosofische raadsels. Kun je al voor het ontbijt zes onmogelijke zaken bedenken? Kan Humpty Dumpty de betekenis van zijn woorden zelf bepalen? Kan de grijnzende kat helemaal verdwijnen terwijl alleen zijn grijns achterblijft?

In de film *The Matrix* verloopt de reis in de omgekeerde richting. Het hoofdpersonage Neo ziet op een computerbeeldscherm de boodschap 'Volg het witte konijn'. Vlak daarna wordt op zijn deur geklopt. Een vrouw op wier schouder een konijn is getatoeëerd, nodigt hem uit voor een feest. Daar komt Neo de mysterieuze Morpheus tegen, die hem laat kiezen tussen een rode en een blauwe pil. Neo kiest voor de rode pil en reist vervolgens vanuit zijn groenige, elegante fantasiewereld naar de duistere, harde werkelijkheid. Met geopende ogen keert hij weer terug. Net zoals Carroll hebben de regisseurs Andrew en Lana (voorheen Laurence) Wachowski met de Matrix een wereld vol filosofische raadsels gecreëerd. Kan de wereld een illusie zijn? Kunnen machines denken? Hebben we een vrije wil of wordt alles door het (nood)lot bepaald?

Als we filosofische vragen stellen, gaan onze gedachten aan de wandel. In de filosofie zijn metaforen voor voortbewegen zoals 'wandelen' of 'reizen' alomtegenwoordig. Immanuel Kant omschrijft filosoferen als 'zich oriënteren in het denken'. Volgens Ludwig Wittgenstein heeft elk filosofisch probleem de vorm 'Ich kenne mich nicht aus' ('Hier ken ik de weg niet') en is het doel

van de filosofie 'de vlieg de weg uit het vliegenglas te wijzen'. Een vliegenglas is onder open en boven gesloten. Is de vlieg erin beland, dan zit ze gevangen, want ze zal altijd naar boven willen vliegen. De vlieg vindt hier net zo moeilijk een uitweg als de mens uit Wonderland of de Matrix.

In dit boek kun je het witte konijn volgen naar een ander Wonderland, namelijk dat van de werkelijkheid. Wie een filosofische bril opzet, ziet de alledaagse wereld met een scherpere blik. De beste ontdekkingsreizen zijn niet de reizen door onbekende landen, maar de reizen waardoor je de wereld met andere ogen gaat zien, zo kunnen we bij Marcel Proust lezen. Het is een jacht met een rijke buit, overal heen, dwars door de wereld en het hele leven, en weer terug.

Als we naar de supermarkt gaan, kunnen we erover nadenken of onze vrije wil op de proef wordt gesteld als we iets kopen. Als we onbevangen naar de opera gaan, kunnen we ons afvragen of we de *Walküre* alleen maar mooi vinden omdat we tot een bepaalde maatschappelijke groep behoren. Als we een joint roken, kunnen we gewoon ervan genieten of ons afvragen of we daarmee ons bewustzijn verenigen of verruimen en wat daar eigenlijk mee bedoeld wordt.

## Het Wonderland van de werkelijkheid

Dit boek is een inleiding in de moderne filosofie. In tien hoofdstukken wordt een helder antwoord gegeven op grote filosofische vragen. Kun je zonder gevoelens leven? Bestaat God? Kunnen we onze beslissingen vrij nemen? Wat kunnen we weten? Hoe krijgen onze woorden betekenis? Kun je het bewustzijn wetenschappelijk verklaren? Hebben dromen een functie? Hoe ervaren we ons lichaam? Waarom is schoonheid zo belangrijk? Heeft de dood zin? Elk hoofdstuk staat op zich en kan los van de andere hoofdstukken worden gelezen.

Klassieke inleidingen hebben mij altijd verveeld. Elke keer weer las je iets over de oude denkers\* en hun ingewikkelde theo-

rieën, zonder dat je een idee kreeg wie het eigenlijk bij het rechte eind had en waarom. Opwindende actuele debatten kwamen zo goed als nooit ter sprake.

Dit boek wijst je de weg in de doolhof van de filosofie, inclusief de kortere wegen en sluiptwegen die pas in de laatste decennia zijn aangelegd. Op deze tocht vallen sommige bekende doch warrige theorieën af; veel vooroordelen en mythen worden tot hun kern teruggebracht. Dit boek is dus geen typische inleiding, waarin alle mogelijke standpunten aan de orde komen. Het is vooral een boek, waarin goede argumenten op de voorgrond staan.

Op de middelbare school moesten we voor veel vakken filosofische teksten lezen. Ik was daar altijd enthousiast over, maar ongetwijfeld heeft de overdaad aan grauwe theorie destijds bij mij ertoe geleid dat ik twee vergissingen maakte. Ten eerste de opvatting dat hoe duisterder en onbegrijpelijker een tekst was, hoe 'diepzinniger' hij zou zijn. Tijdens mijn studie bleek al snel dat al het onbegrijpelijke meestal niet aan mij lag, maar aan de teksten zelf, en ook dat de vermeende 'diepe wijsheden' banaliteiten of volstreekte onzin waren.

De tweede vergissing was dat ik geloofde dat ik door mijn studie filosofie een gordijn kon opentrekken, waarna ik in een volstrekt nieuwe wereld zou belanden. Als filosoof ontdek je echter niet een onbekend Wonderland. Je leert hooguit de vertrouwde wereld scherper zien. Je leert bijvoorbeeld dat de metaforen 'gordijn' en 'verborgen wijsheden' uit Plato's ideeënleer afkomstig zijn; een invloedrijke, maar niet houdbare kennistheorie. Er bestaat geen tweede verborgen wereld. De werkelijkheid zelf is het ware Wonderland.

Goede filosofen streven in hun teksten naar een ideale mix van helderheid en begrijpelijkheid. Hiervoor zetten ze hun goed schoongemaakte bril van de begrippen op. Soms lopen ze alles met een loep zorgvuldig na. Soms werken ze met een breedbeeldcamera om de grote verbanden in beeld te brengen.

De begripsmatige lenzen mogen echter de blik niet vertroebelen. Veel personen die zich intensief in een denker verdiepen, voelen zich niet alleen thuis in zijn vocabulaire en gedachte-

gangen, maar nemen ook zijn zienswijze over. Door Nietzsches zonnebril ziet de wereld er bijvoorbeeld duister uit. Met Freuds roze bril op de neus ontdek je overal iets rooskleurigs. Aan deze verleiding moet je niet toegeven. Pas dan kun je met open ogen bewegingsmetaforen gebruiken voor het denken of visuele metaforen voor kennis.

## **Verwonderen of begrijpen: wat is filosofie?**

‘Verwondering is het begin van alle filosofie,’ heeft Aristoteles verklaard. Misschien zelfs de verwondering van het kind, zoals velen menen. Dat laatste klopt echter alleen als je net als de klassieke Grieken ‘filosofie’ opvat als ‘wetenschap’. Kinderen zijn van nature onderzoekers en blijven dat hun leven lang, mits het ze niet wordt afgeleerd. Filosoof zijn ze daarmee echter nog niet. Kinderlijke nieuwsgierigheid is natuurwetenschappelijk van aard. Kinderen willen weten hoe de wereld werkt. De lepel valt: geluid! Laat de lepel nog eens vallen: opnieuw geluid! Ze vragen zich ook af waarom het donker wordt of waar de wind is als het niet waait, maar pas veel later willen ze weten of God bestaat en wat rechtvaardigheid is.

De natuurwetenschap beantwoordt waaromvragen: ‘Waarom valt een steen?’ ‘Waarom delen cellen zich?’ ‘Waarom bevriest water?’ Filosofen zijn echter benieuwd naar het ‘wat’: ‘Wat is causaliteit?’ ‘Wat houdt het leven in?’ ‘Wat is een natuurwet?’ De watvraag alleen is natuurlijk niet voldoende om filosofie te bedrijven, het gaat om het doel. Filosofen vragen naar het wezen der dingen.

In de huidige betekenis is de filosofie een wetenschap van begrippen – met andere woorden van de categorieën van het denken – en wel van die begrippen die zo fundamenteel en algemeen zijn dat we zonder hen niets zouden kunnen begrijpen: ruimte en tijd, taal, verstand, betekenis, waarheid, kennis, causaliteit, object, resultaat, bewustzijn, goed en kwaad, waarneming, handeling, gevoel, mens, rechtvaardigheid, schoonheid.

Net als kinderen willen natuurwetenschappers weten waarom iets gebeurt. Door hun nieuwsgierigheid vinden filosofen echter verklaringen voor het leven van alledag. Ze zoeken het mysterieuze in het vanzelfsprekende. Ze vragen zich af hoe de fundamenteelste begrippen met elkaar samenhangen. Verstrikt de tijd bijvoorbeeld ook als er geen universum is? Moet je verstand hebben om te kunnen praten? Kan pijn of gevoel ook onbewust voorkomen?

Natuur- en menswetenschappers passen hun theorieën toe op data uit experimenten en waarnemingen. Filosofen maken ook gebruik van experimenten, maar dat zijn gedachte-experimenten waar geen apparatuur voor nodig is. Een zuiver onderscheid tussen data en theorie bestaat in de filosofie niet. Alle filosofische denkbeelden of teksten kunnen op hun beurt weer het onderwerp van een filosofische gedachte zijn.

Zo gezien staat elke student filosofie al op dezelfde hoogte als de grootste denkers uit de geschiedenis. Dat kan alleen omdat wij – de jongste generatie – als dwergen op de schouders van reuzen staan, zoals de middeleeuwse filosoof Bernhard van Chartres het uitdrukte. De weg omhoog is soms moeizaam, maar boven heb je een bijna niet te beschrijven uitzicht. Vaak kun je zelfs nog verder kijken dan de reuzen. Je moet echter nooit vergeten dat je zonder hen nooit zo hoog had kunnen staan. Ook moet je de lange schaduw van de reus niet verwarren met je eigen lengte.

## Filosofie als wetenschap

‘Filosoof’ is net zomin een beschermd beroep als ‘detective’, ‘ontwerper’ of ‘journalist’. Iedereen kan deze titel op zijn visitekaartje zetten. Deze onderwaardering van de titel irriteert sommige serieuze filosofen aan de universiteit, wat ook geldt voor afgestudeerde journalisten of gediplomeerde kunstenaars. Je kunt hier echter mild over zijn, want we zijn allemaal filosofen, net zoals we ook allemaal psycholoog zijn of voetbaltrainer als we voor de televisie zitten. Net zoals er goede en slechte voetbaltrainers zijn,

zijn er ook goede en slechte filosofen. Goede filosofen werken op basis van strenge wetenschappelijke criteria. Ze schrijven duidelijk en begrijpelijk, argumenteren nauwgezet en willen hun steentje bijdragen aan de vooruitgang van de wetenschap.

Aan dit ideaal engageert zich onder andere de analytische filosofie, waar ik mezelf ook toe reken. De analytische filosofie is in hoge mate beïnvloed door het Angelsaksisch wetenschappelijk onderzoek. Net als elk ander ambacht is de filosofie een kennen en kunnen. Je moet bekend zijn met de inhoudelijke stof en de methodes. Het handelsmerk van de analytische filosofen is hun methode. Ze streven ernaar zich zo eenvoudig mogelijk uit te drukken en vakjargon alleen te gebruiken als dat noodzakelijk is. Ze onderbouwen hun argumenten, willen problemen oplossen, zijn geschoold in de logica en omschrijven hun theses uiterst nauwkeurig. In de analytische filosofie bestaat geen schijnrespect voor een autoriteit. Het doet er niet toe wie een goed argument heeft, of het nu Aristoteles, Bertrand Russell of een middelbare scholier is.

Analytische filosofen schrijven met een onzichtbare knipoog. Ze nemen de vragen van hun vakgebied serieus, maar zichzelf nemen ze minder serieus. Ze cultiveren geen individueel jargon om zich sociaal af te bakenen en beschouwen zich als onderdeel van een onderzoeksproject waaraan iedereen zijn bijdrage levert. Ze vinden het een sterk punt dat ze aanvechtbaar zijn in plaats van zich door onbegrijpelijkheid van kritiek te vrijwaren. Ze denken zorgvuldig na en vragen zich af hoe de uitkomsten van alle wetenschappen bij elkaar passen. Analytische filosofen zien het als hun taak om de wetenschappelijke en alledaagse manieren van spreken en gedachtegangen nog nauwkeuriger te omschrijven.

In het begin – ongeveer honderd jaar geleden – richtten de analytische filosofen zich vooral op de taalfilosofie en de wetenschapstheorie. Tegenwoordig discussiëren ze over alle thema's, uiteenlopend van ethiek, esthetica en cultuur tot godsdienst en politiek.

Nog nooit is het filosofische landschap zo dicht bewoond geweest. De huidige landkaart heeft een veel nauwkeuriger

schaal, omdat vroeger veel plaatsen niet bewoond waren. In dit boek probeer ik vooral originele denkers aan het woord te laten, hetzij uit de filosofie of uit aangrenzende wetenschappelijke vakgebieden, zoals psychologie, sociologie, antropologie en neurowetenschappen.

## **Mickey Mouse, rode wijn en heteluchtballon**

Niet iedereen onderschrijft het wetenschappelijk filosofisch ideaal van helderheid en nauwkeurigheid. In tegendeel, veel filosofen staan er ver vanaf. Drie prototypes kom je steeds weer tegen.

Zo zijn er de Mickey Mouse-filosofen, zoals de Amerikaanse filosoof John Searle hen noemt. Ze hebben een voorkeur voor coole theses als: 'De waarheid bestaat niet', 'We hebben geen vrije wil' of 'Gevoelens zijn niets anders dan een hersentoestand'. In tegenstelling tot serieuze filosofen nemen Mickey Mouse-filosofen niet de moeite hun beweringen met argumenten te onderbouwen. Ze zijn niet bekend met de wetenschappelijke literatuur en leiden hun conclusies af uit slechts deels begrepen theorieën. In plaats van grondig na te denken willen ze vooral ons 'wereldbeeld' omverwerpen. Wat ze daar eigenlijk mee bedoelen, kunnen ze meestal niet eens aangeven.

Soms tref je onder hen zelfs neurowetenschappers of natuurkundigen aan, voornamelijk degenen die op hun eigen vakgebied succes hebben geboekt, maar tegelijkertijd ontkennen dat andere wetenschappen op een even hoog niveau actief zijn. Ze geloven dat ze door experimenten antwoorden kunnen vinden op vragen, die echter van meet af aan al verkeerd zijn gesteld. In plaats van het witte konijn te volgen schieten sommige Mickey Mouse-filosofen met een kanon op een mus in het bos dat ze door de bomen niet eens kunnen zien.

Het tweede prototype zijn de rode wijn-filosofen die bij een goed glas Bordeaux erop los kletsen of schrijven. Ze zijn veelal goed opgeleid en goede schrijvers die aan de lopende band op-

merkelijke metaforen produceren. Ze stellen hun taalvermogen echter niet in dienst van de filosofie. Ze zijn ook niet geïnteresseerd in de wetenschappelijke stand van zaken, doordenken niet systematisch hun theses, schrijven associatief en stellen vragen als ze geen uitweg meer weten. Onder hen kom je vaak tekstdschrijvers tegen die de 'officiële filosofie' bekritisieren, misschien wel omdat ze geen erkenning van de professionele filosofenwereld hebben gekregen. Op leken komen ze geleerd over, omdat ze altijd een passend citaat bij de hand hebben en hun eigen observaties als belangrijke thesen aan de man kunnen brengen. De rode wijn-filosofen herken je aan hun stijl en hun persoonlijke presentatie, maar niet aan de inhoud. Veel van hun teksten lezen goed weg, maar na lezing weet je niet meer dan ervoor, eerder minder.

Het derde prototype zijn de heteluchtballon-filosofen. In het bijzonder Franse cultuurwetenschappers ontdekten zinsbegoochelingen in het dagelijkse leven, meerdere lagen in teksten of machtsspelletjes in de wetenschap en trokken daar vermetel de conclusie uit dat de wereld slechts een construct is, dat onze woorden oneindig veel betekenissen hebben en dat een methodische zoektocht naar de waarheid niet mogelijk is. De Amerikaanse filosoof Jerry Fodor heeft ooit gezegd dat dit net zoiets is als je hoofd afhakken wanneer je hoofdpijn hebt in plaats van een aspirine te nemen. Net als de Mickey Mouse-filosofen houden ze van provocerende en extreme theses, maar ze hebben daar geen methodische consequenties uit getrokken. Ze willen niet wetenschappelijk werken, begrijpelijk en vrij van tegenspraken schrijven, maar literatuur scheppen. Daar blazen ze hun thesen voor op. Hoog in de ijle lucht verwisselen ze vervolgens hun hallucinaties met diepe inzichten. Net zoals de rode wijn-filosofen compenseren ze het gebrek aan zuurstof met metaforisch snoepgoed.

Omdat het hen niet om de waarheid gaat, is het in dit milieu nog belangrijker dan elders dat je opvalt. Ze hoeven enkel en alleen te schreeuwen om gehoord te worden, omdat alle thema's slechts trends zijn die – net zoals ballonnen – snel worden weg-

geblazen door de wind. Heteluchtballon-filosofen bouwen geen daadwerkelijk kennisarsenaal op, in plaats daarvan definiëren ze zichzelf door hun woordkeuze. Ze volgen niet het witte konijn, maar zijn liever als bijziende de gids in het land der blinden.

De analytische filosofen daarentegen plaatsen zich in het midden van de driehoek die tekst, natuur en cultuur als hoekpunten heeft. Ze kennen de belangrijkste geschriften door en door, zodat ze niet vervallen in oude discussies. Bovendien zorgen ze ervoor dat ze een helikopterperspectief hebben op het empirische wetenschappelijk onderzoek. Ze kunnen immers niet meer zoals voorheen in de spreekwoordelijke fauteuil achterover zakken tot alleen nog hun hoofd zichtbaar is, maar moeten aan de ronde tafel de ongemakkelijke vragen van de andere wetenschappen beantwoorden. Net zoals cultuurwetenschappers zijn analytische filosofen ten slotte ook gevoelig voor trends, machtsspelletjes en de sociale en culturele dimensie van hun vak, zonder echter de nauwkeurigheid, het realisme en de wetenschappelijke methode uit het oog te verliezen.

## Vooroordelen over de filosofie

Geen enkele andere wetenschap heeft met zoveel vooroordelen te maken als de filosofie. Sommige mensen denken dat filosofie hoofdzakelijk kennis van teksten is, met andere woorden het uitleggen van oude geschriften. Voor hen is het voldoende als ze een denkbeeld kunnen plaatsen in de ideeëngeschiedenis, maar filosofie begint pas met de vraag of een bewering goed is onderbouwd.

Andere mensen vinden bloemrijke tegelspreuken zeer filosofisch, vooral als er temen als 'vrijheid' of 'zin' in voorkomen. Ook hier begint de filosofie pas als de aforismenbedenker uitlegt wat hij met zijn uitspraak eigenlijk bedoelt.

Sommige mensen vinden zichzelf een filosoof omdat ze alles in twijfelen trekken. Het doet er niet toe wat je zegt, direct volgt de vraag: 'Waarom wil je dat weten?' Deze automatische scepsis

is een karikatuur van de wetenschappelijke scepsis. Ze verwisselt vaststaande kennis met onfeilbaarheid. Ironisch genoeg kun je filosofisch aantonen dat het onmogelijk is om alles gelijktijdig in twijfel te trekken.

Verwant aan deze twijfel is de kritiek. Veel mensen gaan ervan uit dat in het bijzonder filosofen een standpunt moeten innemen ten aanzien van de grote maatschappelijke vragen, omdat ze daar buitengewoon gekwalificeerd voor zouden zijn. Ten eerste kan echter iedereen een competent oordeel vormen over deze belangwekkende thema's. Ten tweede heeft iedereen de plicht wantoestanden en onrechtvaardigheden aan de kaak te stellen en uit de weg te ruimen. Een filosofische opleiding kan daarbij van pas komen, maar is niet de enige weg die naar politieke mondigheid leidt.

Filosofen zijn ook van huis uit geen levensadviseurs die ons kunnen vertellen hoe we een gelukkig en vervuld leven moeten leiden, hoewel sommigen van hen wel hun geluk in deze branche zoeken.

De filosofie heeft ten slotte niet haar 'einde' bereikt en wordt ook niet door de andere wetenschappen vervangen. De Britse filosoof John L. Austin heeft de filosofie ooit vergeleken met de zon die één na één de afzonderlijke wetenschappen heeft gebaard die vervolgens als de planeten zijn afgekoeld. Sommige mensen gaan nog een stapje verder. De zon is opgehouden met stralen en alleen de planeten resten ons nog.

Dat is misschien een aantrekkelijk beeld, maar het is helaas erg scheef. Aristoteles bijvoorbeeld heeft zich al afgevraagd wat een wezen levend maakt of waarom we dromen. Dat waren empirische problemen. Aristoteles was namelijk ook een natuurwetenschapper, hoewel die term destijds nog niet bestond. Hij discussieerde echter vooral over echte filosofische vragen, bijvoorbeeld over de aard van de tijd of over causaliteit. Tot de dag van vandaag is dat niet veranderd. Twee voorbeelden: natuurkundigen formuleren natuurwetten, maar wat een natuurwet is maakt geen deel uit van de natuurwetenschappelijke vragen; psychologen verklaren ons gedrag, maar ze vragen zich

zelden af wat iets tot een goede psychologische verklaring maakt. Als ze dat doen, bedrijven ze filosofie.

## **Laat me erdoor, ik ben een filosoof!**

Wie op een feestje zegt dat hij filosofie studeert of zelfs onderwijst, krijgt altijd te maken met een mengeling van bewondering en verbazing. Soms overheerst de bewondering omdat je de grote raadsels van de mensheid onderzoekt; soms de verbazing omdat je je bezighoudt met thema's die zo waanzinnig ver van het leven afstaan.

Vervolgens komen dan altijd dezelfde vragen. De eerste vraag is meestal: 'Wie is je lievelingsfilosoof?' Alsof filosofen hetzelfde zijn als schrijvers, acteurs of regisseurs. Het enige correcte antwoord is: 'Woody Allen', want hij is alle drie in één.

De tweede karakteristieke vraag is: 'Waarom filosofie?' Eerlijk gezegd vraag ik me dat ook nog dagelijks af. De Amerikaanse filosoof Jerry Fodor had hier een goed antwoord op. Hij zei dat het loon slecht is, de voortgang langzaam, maar je leert interessante mensen kennen.

De derde karakteristieke vraag gaat vaak gepaard met een zorgelijke blik in de ogen: 'En wat kun je ermee?' Ik was jarenlang studieadviseur aan het Filosofisch Instituut. Aanvankelijk kwam ik steeds met mijn standaardantwoord op de proppen: 'Filosofen werken in uitgeverijen, in de media, in de politiek en als bedrijfsadviseur.' Later merkte ik dat het effectiever was om afgestudeerde filosofen te noemen die iets in hun leven hadden bereikt, zoals Bruce Lee, Martin Luther King, paus Benedictus XVI.

Wittgenstein wist altijd een krachtige metafoor uit zijn mouw te schudden. Volgens hem is de filosofie een 'strijd tegen de beheksing van ons verstand door de middelen van onze taal'. Tegenwoordig zijn filosofen artsen zonder theoretische grenzen, die niet alleen spraakverwarringen genezen, maar ook de onzin uit alle levenssituaties wurmen. Ze werken met

een waarheidsdetector waarvan de naald uitslaat bij de lege woorden van de politiek, de propaganda van reclame, de clichés van de bioscoopfilms en de verkeerde conclusies in televisie-uitzendingen en krantenberichten.

Desondanks is de gedachte wijdverbreid dat filosofie geen maatschappelijke functie heeft. De filosofen hebben zelf aan dit vooroordeel bijgedragen. Georg Wilhelm Friedrich Hegel vond dat de filosofie altijd te laat kwam, namelijk dan als er niets meer te veranderen was. De 'uil van Minerva' – met andere woorden de allegorische wijsheid – begint pas 'met de aanbreekende schemering haar vlucht'. Het witte konijn is echter al wakker bij het krieken van de dag en maakt zijn zijsprongen als de zon opkomt.

\* Om stilistische redenen slaan algemene termen als 'filosofe' of 'student' en de persoonlijke voornaamwoorden 'hij' en 'zij' altijd op zowel vrouwen en mannen als onzijdige wezens en objecten. Het grammaticale geslacht weerspiegelt derhalve niet iets' of iemands sekse.